O. Zhykhor, Doctor of Science (Economic), Professor
O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine,
D. Zherlitsyn, Doctor of Science (Economic), Associate Professor
Zaporizhzhya Institute of Economics and Information Technologies, Zaporizhzhya, Ukraine

MACROECONOMIC TRENDS OF THE TRANSFORMATION ECONOMIC SYSTEM OF UKRAINE

The periods of the Ukrainian transitional economic system based on key macroeconomic indicators are classified. The macroeconomic tendencies of the functioning and development of the Ukrainian economy under the conditions of transformation since 1990 till 2015 have been investigated. The specific problems of functioning of modern Ukrainian transformational economic system are determined.

Keywords: transformational economic system, macroeconomic indicators, periods of transformation, economic development.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. Kolhanov, A.Y., 2011. *Comparative economics* [*Ekonomycheskaya komparatyvystyka*], YNFRA-M, Moscow.
2. Lysenko, Yu.H., 2012. *Finance: modern paradigm, methodology and management tools [Finansy: suchasni paradyhma, metodolohiya y instrumenty upravlinnya],* TOV "Yuho-Vostok, Ltd", Donets'k.
3. *Statistical information. State Statistics Service of Ukraine*. 2017. Available at: http:// ukrstat.gov.ua. (accessed 11 May 2017).
4. Hryaznova, A.H., Markyna and E.V., Sedova, M.L., 2012. *Finance [Fynansy],"*Fynansy y statystyka", Moscow.
5. Ahyeyev, O.I., Bazylevych, V.D. and Bodrov, V.H., 2010. *The philosophy of money in an era of financial civilization* [*Filosofiya hroshey v epokhu finansovoyi tsyvilizatsiyi*], National Bank of Ukraine, Kyiv.
6. Chukhno, A.A., 2010. *Economic theory. Volume 2* [*Ekonomichna teoriya. Tom 2*], "VIPOL", Kyiv.
7. Bazylevych, V.D., Popov, V.N., Bazylevych, Ye.S. and Grazhevskaya, N.I., 2009. Economic theory: political economy [*Ekonomycheskaya teoryya: polytekonomyya*], Rybary, Moscow; Znannya, Kyiv.
8. Joseph, E. Stiglitz, 1999. *Whither reforms? Ten years of the Transition* (Keynote Address. World Bank Annual Bank Conference on Development Economics, Washington, D.C., April 28-30 1999). Available at: https://www8.gsb.columbia.edu/faculty/jstiglitz/sites/jstiglitz/files/1999_4_Wither_Reform.pdf (accessed 11 May 2017).
9. Grigoriev, Leonid M., Buryak, Eugenia V. and Golyashev, Alexander V., 2016. The Transition of Ukraine's Economy, Problems of Economic Transition, Vol. 58, No. 3, pp. 256-283, DOI: 10.1080/10611991.2016.1200394

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 4(193): 11-21
УДК 336.13:330.53(091)
JEL classification: E44,G20,N20
DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/2

Р. Задорожна, канд. екон. наук, доц.
Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква

ІСТОРИЧНІ ТРАЄКТОРІЇ ВІДОБРАЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

В статті досліджено еволюцію підходів до відображення фінансового сектору як складової частини економіки на концептуальних засадах Системи національних рахунків в контексті формування методології національного рахівництва та його зв'язків з економічною теорією.

Ключові слова: Система національних рахунків, інституційний сектор, фінансовий сектор, макроекономічний аналіз, фінансові операції, фінансове посередництво, фінансові послуги.

Постановка проблеми. Фінансовому сектору належить важливе місце в структурі сучасної економіки та вагома місія в процесі суспільного відтворення. Акумулюючи фінансові потоки та перерозподіляючи їх між економічними суб'єктами, фінансовий сектор уможливлює фінансове забезпечення економічної активності, котра знаходить своє відображення в обсязі фінансових транзакцій. Дослідження фінансових потоків дозволяє аналізувати структурні зрушення в економіці, пов'язані зі змінами обсягів споживання і накопичення, з формуванням джерел їх фінансування.

З іншого боку, неконтрольоване накопичення диспропорцій та ризиків у фінансовому секторі здатне створити нестабільність на фінансовому ринку і спричинити фінансові кризи. Відтак в інтересах усіх учасників економічного процесу є здійснення моніторингу функціонування фінансового сектору. Для виконання цього завдання необхідна відповідна інформаційна база, яка наразі забезпечується даними макроекономічної статистики.

Остання представлена чотирма статистичними системами: системою національних рахунків (СНР), статистикою державних фінансів, грошово-кредитною та фінансовою статистикою, статистикою платіжного балансу. Концептуальну єдність для взаємного узгодження і гармонізації систем макроекономічної статистики забезпечує СНР.

Мета статті – дослідження процесу виникнення національного рахівництва як статистичного інформаційного забезпечення макроекономічного аналізу та відображення фінансового сектору економіки в міжнародних стандартах національного рахівництва.

Об'єкт дослідження – фінансовий сектор економіки як сукупність резидентських корпорацій, котрі переважним чином зайняті наданням фінансових послуг іншим інституційним одиницям.

Предмет дослідження – історичні, теоретичні, методологічні та методичні аспекти формування системи статистичного спостереження за функціонуванням фінансового сектору в рамках національного рахівництва.

Огляд літератури. Історично витоками національного рахівництва слугували оцінки національного доходу, що здійснювались окремими науковцями, починаючи з піонерних робіт В. Петті і Г. Кінга в Англії та П. Буагільбера і С. Вобана у Франції. У XX ст. "приватна наукова ініціатива" окремих дослідників отримала значну підтримку державних структур. Спонукальними мотивами для цього стали мілітарні (перша та друга світові війни) та економічні (Велика депресія) потрясіння минулого сторіччя, котрі актуалізували для органів державного управління потребу в надійних статистичних даних щодо економічного потенціалу країн та структури їх господарства як в мирний, так і у військовий час.

Розрахунки національного доходу поступово увійшли до переліку функцій урядових структур багатьох країн [1, с. 229]. Сприйнявши методики, напрацьовані окремими науковцями і маючи набагато краще ресурсне забезпечення, державні органи значно розширили сферу охвату розрахунків та забезпечили розвиток методології.

© Задорожна Р., 2017

Найбільш вагомий вплив на формування основ СНР мали інтелектуальні здобутки В. Мітчелла, С. Кузнеца, М. Джильберта, Е. Денісона, Д. Яссі (США), Дж. М. Кейнса, Р. Стоуна, Дж. Міда, К. Кларка (Великобританія), Е. ван Кліффа, Я. Тінбергена (Нідерланди), Р. Фріша (Норвегія), Е.Ліндаля (Швеція). Зауважимо, що піонерний внесок у розвиток досліджень фінансових потоків в економіці було зроблено американським економістом Морісом Коуплендом [2].

Подальший розвиток Системи національних рахунків забезпечувався завдяки теоретичним та методологічним напрацюванням О. Аукруста, Ф. Боса [3-5], А. Ванолі [6-7], К. Вілсон [8], К. Карсон [9], Дж. Хікса, Р. і Н. Раглс [10-12],та інших науковців і практиків.

Слід зауважити, що істотний вплив на еволюцію СНР мала альтернативна їй модель Балансу народного господарства (БНГ), використовувана в СРСР. Розробці теоретико-методологічних засад БНГ присвячені праці таких радянських вчених як Е. Баранов, М. Бор, М. Ейдельман [13-14], А. Єфімов, Е. Єршов, Ф. Клоцвог, В. Коссов, Л. Мінц, В.Немчинов, І.Морозова [15], А. Петров, В.Соболь, С.Струмілін, С. Шаталін. Ретроспективний перерахунок макроекономічних показників, обчислених на основі БНГ, на методологічних засадах СНР було виконано О.Пономаренко [16].

Широке коло питань розвитку національного рахівництва висвітлено в дослідженнях С. Герасименка [17,29], В. Головка [17-18], Ю. Іванова [19-20], Б. Ісаєва, В. Кудрова, Л. Момотюк [21], Р. Моторина [22-23, 29], Б. Плишевського [24], Л. Розовського, Б. Рябушкіна [25-26], Т. Рябушкіна та ін.

Слід відзначити, що останнім часом зростає зацікавленість вітчизняних вчених використанням методологічного потенціалу національного рахівництва для дослідження вітчизняної економіки та фінансового сектору зокрема [27-29].

Феномен фінансового рахівництва як інституту розкриття фінансової інформації на макрорівні досліджується Н.Рязановою, В. Федосовим [30].

Однак наразі бракує досліджень стосовно формування методологічних засад вивчення фінансового сектору на концептуальній основі СНР.

Методологія дослідження. В якості теоретичної бази дослідження використано фундаментальні положення економічної теорії; методологічну його основу сформували такі загальнонаукові методи пізнання, як аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення. Застосування історичного та логічного методів дозволило прослідкувати емпіричну історію та закономірності формування теоретичних засад і практичних особливостей національного рахівництва; спадковість та новації в його міжнародних стандартах. Функціонування національної економіки досліджувалось з позицій інституційного підходу, особливість якого – застосування міждисциплінарного аналізу, котрий об'єднує економіку та гуманітарні науки, а макроекономічні процеси розглядає з точки зору суб'єктів, задіяних у їх реалізації. Згідно системного підходу ринкова економіка вивчалась як сукупність інституційних секторів та економічних зв'язків між ними.

Результати. Методологія національного рахівництва викристалізовувалась впродовж тривалого часу, маючи своїми витоками надбання багатьох наук та сфер практичної діяльності. Хоча формально її становлення датується XX ст., необхідні передумови появи СНР як "всеосяжного, систематизованого та гнучкого комплексу макроекономічних рахунків" [31, вступ] почали формуватись кількома століттями раніше. В широкому сенсі становлення СНР відбулось завдяки еволюції економічної теорії. Відштовхнувшись від логіки "Економічної таблиці" Ф. Кене, сприйнявши досвід побудови схем простого і розширеного відтворення К. Маркса та більш широкий підхід до трактування сфери економічного виробництва, обґрунтований Ж. Б. Сеєм та А. Маршалом, увібравши інституційне бачення функціонування економічної системи та запозичивши методичні принципи і підходи бухгалтерського обліку, котрі мають ще довшу історію, СНР сформувалась як система обліку результатів господарської діяльності на макроекономічному рівні.

Початок робіт з розроблення стандартизованого статистичного інструментарію для забезпечення макроаналізу економічних процесів та здійснення міжкраїнних порівнянь був ініційований Лігою Націй наприкінці 20-х років минулого століття. Проведена нею в 1928 р. Міжнародна конференція з економічної статистики мала на меті координацію статистичної роботи в Європі, розширення охвату офіційної статистики та запровадження здійснення оцінок національного доходу на регулярній основі, особливо в країнах з високим рівнем розвитку статистики.

Перші офіційні оцінки національного доходу США, зроблені С.Кузнецом [32], побачили світ в 1934 р.

Аналогічні оцінки для Великобританії Р. Стоуна та Дж. Міда були опубліковані в 1941 р. [1, с. 231-232, 673]. В 1939 р. Ліга Націй оприлюднила дані про оцінки національного доходу (частково офіційні, частково зроблені окремими дослідниками) 26 країн за період 1929-1938 рр. [33].

Загальною тенденцією цього періоду було збільшення кількості країн, що проводили статистичні роботи з вимірювання національного доходу; але використовувані ними методики значно різнилися. З огляду на це та керуючись настановами Міжнародної конференції з економічної статистики 1928 р., Комітет експертів зі статистичних питань Ліги Націй в 1939 р. ухвалив рішення щодо включення до своєї робочої програми розробки уніфікованого керівництва з вимірювання національного доходу. Наступні роки (з перервою на час Другої світової війни) були особливо значущими для становлення національного рахівництва. Основні віхи розвитку СНР наведено в табл. 1.

Таблиця 1. **Історичні віхи розвитку системи національних рахунків**

Рік	Оригінальна назва документу	Характеристика
1941	An Analysis of the Sources of War Finance and an Estimate of the National Income and Expenditure in 1938 and 1940	Так звана "Біла книга" казначейства Великобританії, підготовлена Р. Стоуном та Дж. Мідом за сприяння Дж. М. Кейнса та опублікована як додаток до бюджету за 1941 р.
1947	Measurement of National Income and the Construction of Social Accounts	Доповідь Підкомітету зі статистики національного доходу Комітету експертів зі статистичних питань Ліги Націй. Підготовлена під керівництвом Р. Стоуна.
	Definition and measurement of the national income and related totals	Меморандум Р. Стоуна для Підкомітету зі статистики національного доходу Комітету експертів зі статистичних питань Ліги Націй, розміщений в додатку до названої вище Доповіді. **Прообраз міжнародних стандартів**.
1950	A Simplified System of National Accounts	Спрощена Система національних рахунків, підготовлена під керівництвом Р. Стоуна для Організації європейського економічного співробітництва.
1952	A Standardized System of National Accounts	Стандартна Система національних рахунків, підготовлена під керівництвом Р. Стоуна для Організації європейського економічного співробітництва з урахуванням досвіду використання Спрощеної СНР.

Закінчення табл. 1

1953	**A System of National Accounts and Supporting Tables**	**Перший міжнародний стандарт національного рахівництва**. Опублікований під егідою створеної в 1947 р. Статистичної комісії ООН.
1960	A System of National Accounts and Supporting Tables	Перший перегляд СНР-1953. Враховував досвід країн з її впровадження.
1964	A System of National Accounts and Supporting Tables	Другий перегляд СНР-1953. Забезпечив узгодженість з Керівництвом з платіжного балансу МВФ.
1968	**A System of National Accounts**	**Другий міжнародний стандарт національного рахівництва**, так звана "Блакитна книга". Істотно розширив сферу охоплення національних рахунків. Був націлений на наближення методології СНР до методології Балансу народного господарства, що використовувався в СРСР та країнах соціалістичного табору.
1993	**System of National Accounts**	**Третій міжнародний стандарт національного рахівництва**. Підготовлений під егідою Міжсекретаріатської робочої групи з національних рахунків. Розроблений для використання як в країнах з ринковою економікою незалежно від стадії їх розвитку, так і в країнах з перехідною економікою.
2008	**System of National Accounts**	**Четвертий міжнародний стандарт національного рахівництва**. Підготовлений під егідою Міжсекретаріатської робочої групи з національних рахунків. Є повністю відповідним шостій версії Керівництва з платіжного балансу (РПБ6).

Джерело: складено автором на основі [1, 31, 33-34, 37, 39-40].

Розглядаючи Білу книгу[1] казначейства Великобританії 1941 р. як відправний документ в низці видань, представлених в табл. 1, слід підкреслити вагомість ролі одного з учасників її підготовки, англійського економіста Дж.М. Кейнса, як натхненника та ідеолога національного рахівництва.

Будучи засновником нового напрямку в економічній теорії, що отримав його ім'я, та макроекономіки як самостійної науки, в своїх наукових пошуках Кейнс керувався практичними потребами подолання економічного спаду, спричиненого Великою депресією [35], та необхідністю фінансування військових витрат Великобританії у Другій світовій війні [36].

Економічна катастрофа 1929-1933 рр. поставила під сумнів усталене в економічній теорії того часу бачення економіки як системи, що здатна до саморегулювання і не потребує зовнішнього втручання для підтримання її в рівноважному стані.

Кейнс, обґрунтовуючи недієздатність принципу "*laissezfaire*", згідно якого мінімізувалась роль держави в економічних процесах та обстоюючи необхідність посилення ролі державних інституцій в регулюванні ринкової економіки, потребував статистичних даних для підтвердження правильності своїх теоретичних положень. Аналіз взаємозв'язків основних макроекономічних змінних (доходу, споживання, заощаджень, інвестицій), на його думку, мав слугувати основою для формування економічної політики органами державного управління.

Кейнсіанська революція мала вплив як на розвиток економічної теорії, так і на формування засад національного рахівництва. Основні макроекономічні концепції склали теоретичну основу СНР; національне рахівництво, в свою чергу, забезпечило емпіричну основу макроекономічної теорії Кейнса. Як зауважує А. Ванолі, провідний французький фахівець в царині національних рахунків та один з ключових експертів-розробників СНР – 1993, хоча вивчення взаємозв'язків в економіці і раніше знаходило відображення в економічних теоріях, проте вперше такі концепції і їх статистичне представлення стали центральними для макроекономічної політики [7, с. 12]. Відтак поява макроекономіки зумовила виникнення макроекономічної статистики, котра спочатку концентрувалась на дослідженні національного доходу.

Частина матеріалів Білої книги 1941 р. була підготовлена Міністерством фінансів Великобританії; інша частина – Центральним статистичним управлінням, де в цей час працював Р. Стоун – учень К. Кларка та Дж. М. Кейнса, один з провідних творців Системи національних рахунків. Участь в цьому проекті започаткувала довготривалу роботу Р. Стоуна над укладанням стандартів СНР. В подальшому він керував багатьма методологічними роботами в цій сфері на запрошення міжнародних установ, за що в 1984 р. був удостоєний Нобелівської премії з формулюванням "за фундаментальний внесок у розробку системи національних рахунків та істотне вдосконалення основ емпіричного економічного аналізу".

Необхідність використання стандартизованих методологічних та методичних підходів до обчислення національного доходу, котрі забезпечували б міжнародну порівнянність даних, актуалізувалась також потребою здійснення країнами-членами ООН внесків для фінансування її діяльності[2]. Базою для визначення розміру внесків слугували дані про розмір національного доходу, тому ті країни, які ще не вели таких розрахунків, мали їх запровадити [1, с. 237].

Восени 1945 р. було створено Підкомітет зі статистики національного доходу Комітету експертів зі статистичних питань Ліги Націй, очільником якого став Р. Стоун. 17-20 грудня 1945 р. в Прінстоні відбулись засідання цього комітету, в ході яких було підготовлено доповідь "Вимірювання національного доходу та побудова соціальних рахунків" (*далі – Доповідь 1947 р.*), котра в 1947 р. була опублікована [37] ООН – наступницею Ліги Націй. Цей документ став орієнтиром в подальшій еволюції національного рахівництва з огляду на дві обставини: він містив першу повністю розроблену і деталізовану систему національного рахівництва та перші міжнародні рекомендації по складанню національних рахунків [5, с. 1].

В основу цієї доповіді було покладено підготовлений Р. Стоуном Меморандум "Визначення та вимірювання національного доходу та пов'язаних агрегатів" (*далі – Меморандум 1947 р.*). В ньому викладалась методика визначення національного доходу та валового національного продукту за допомогою відбору та групування даних про елементарні транзакції в економіці [23, с. 25-26]. Хоча формально він був розміщений в додатку до Доповіді Підкомітету, фактично саме Меморандум Стоуна був її головною частиною.

В 1948 р. було створено дві організації – Адміністрація економічного співробітництва (*The Economic Cooperation Administration, ECA*) в США та Організація

[1]Білими книгами в англомовних країнах прийнято називати офіційні урядові письмові повідомлення.

[2]Це питання є актуальним і сьогодні, наприклад, для європейських країн, оскільки дані національних рахунків використовуються для визначення розміру їх фінансових внесків до бюджету Євросоюзу та для розподілу регіональних бюджетних трансфертів.

європейського економічного співробітництва, ОЄЕС (*Organisation for European Economic Cooperation, OEEC*). Знаходячись на різних континентах, вони мали спільну мету – сприяти економічному відновленню повоєнної Європи згідно плану Маршалла.

Для моніторингу процесу відновлення та контролю за розподілом допомоги були потрібні статистичні дані про економічний стан окремих країн, зокрема про їхні національні доходи та бюджети. З огляду на це в Кембриджі було створено дослідницьку групу з національних рахунків (*National Accounts Research Unit*), очолювану Стоуном [11, с. 497]. Одним із завдань цієї групи була підготовка статистиків країн ОЄЕС в сфері національного рахівництва. Групою було розроблено для ОЄЕС Спрощену СНР (1950 р.) і Стандартну СНР (1952 р.). Обидва документи були подібними до версії ООН 1947 р. з огляду на провідну роль Р. Стоуна у їх підготовці. Доповідь 1947 р. лягла також в основу Системи національних рахунків 1953 р., котра стала першою серед міжнародних стандартів ООН.

Проте подібно до Спрощеної і Стандартної ОЄЕС, СНР-1953 стосовно багатьох аспектів була набагато менш амбіційною порівняно з Меморандумом 1947 р. На відміну від нього вона передбачала меншу кількість рахунків для економіки в цілому; не містила секторних рахунків, присутніх у варіанті 1947 р. Проте попри свою відносну обмеженість СНР-1953 виконувала важливу роль в розповсюдженні методології національного рахівництва шляхом заохочення менш економічно розвинених країн до її використання. Для останніх опанування Системою розглядалось скоріше як мета, до якої слід прагнути, а не як структура, що може бути одразу запроваджена в статистичну практику у всіх її деталях [38]. Загалом СНР-1953 була придатною для використання на спільній концептуальній основі як більш, так і менш розвиненими країнами, що уможливлювало здійснення міжкраїнних порівнянь.

Системою передбачалось лише шість стандартних рахунків [39, с. 18-19], три з яких були зведеними – рахунок внутрішнього продукту (*Domestic product*), національного доходу (*National income*) та капіталу (*Domestic capital formation*). Ще три рахунки призначались для секторів домогосподарств та приватних некомерційних організацій (*Household sand private non-profit institutions*), державного управління (*General government*) та іншого світу (*External transaction*). Кожний секторний рахунок складався з двох субрахунків:

- поточного рахунку (*Current Account*), що дозволяв визначити розмір наявного доходу (*Disposal of current revenue*) відповідного сектора;
- рахунку капіталу (*Capital Reconciliation Account*) з показником чистого запозичення (чистого кредитування в рахунку іншого світу) в якості балансуючої статті.

Доповненням до рахунків були дванадцять стандартних таблиць з класифікаціями основних потоків, представлених в рахунках Системи [39, с. 20-25].

З огляду на те, що СНР-1953 методичні аспекти складання рахунків розглядались недостатньо, ООН в 1955 р. було опубліковано тимчасовий посібник з методики обчислення національного доходу, котрий враховував потреби та специфіку країн, що розвиваються [23, с. 28].

Розробники першого міжнародного стандарту, насамперед Р.Стоун, добре усвідомлювали його обмежений характер і тому включили до нього свого роду "дослідницьку програму", план дій на майбутнє, котрий містив основні напрямки подальшого розвитку методології національного рахівництва. Зокрема, передбачалось, що рахунок виробництва може бути деталізований таким чином, щоб відобразити товарні потоки між окремими галузями на основі методології "витрати-випуск". Застосування аналогічного підходу до відображення фінансових потоків в СНР мало забезпечити інформаційну базу для аналізу ролі грошової та банківської систем. Дослідження не лише утворення і розподілу національного доходу завдяки рахункам операцій, але й обсягів накопиченого національного багатства потребувало введення в Систему інструменту балансу активів та пасивів. Нарешті, визнавалось бажаним запровадження оцінки потоків і запасів не лише в поточних, але і в постійних цінах [39, с.1].

Всі ці моменти були враховані при підготовці СНР-1968, другого міжнародного стандарту, що значно розширило концептуальну основу національного рахівництва. Крім того, нова Система вводила чотири альтернативних методи подання інформації: окрім рахунків пропонувалось використовувати балансову та матричну форми представлення даних, а також рівняння для опису взаємозв'язків основних макроекономічних змінних [40, с. 3-6].

Стандартні рахунки об'єднувались в три класи [40, с. 139, 152-164]:

- перший клас складали зведені рахунки для всієї економіки (*consolidated accounts for the nation*);
- рахунки другого класу (*production, consumption penditure and capital formation accounts*) являли собою розбивку рахунків виробництва валового внутрішнього продукту країни і витрат на нього на рахунки ресурсів та використання різноманітних продуктів і послуг та рахунки вітчизняного їх виробництва. Рахунки цього класу відносились до рахунків виробництва, споживчих витрат і капіталоутворення в Системі;
- рахунки третього класу (*income and outlay and capital finance accounts*) являли собою дезагрегацію рахунків першого класу стосовно доходів і витрат та фінансування капітальних витрат на подібні типи рахунків для інституційних секторів.

Перелік рахунків для інституційних секторів був розширений і містив рахунок виробництва, рахунок доходів і витрат, рахунок капіталу та фінансовий рахунок; показники чистого кредитування і чистого запозичення було розукрупнено за рахунок виділення показників фінансових потоків окремих секторів.

Система національних рахунків 1968 р. стала настільки значним кроком вперед стосовно розвитку методології, що її новації для багатьох країн виявились випереджаючими стосовно існуючої статистичної практики та можливостей [7, с. 15].

Попри вказані нововведення та більш детальний опис операцій, СНР-1968 не змінила трактувань меж економічного виробництва та відмінностей між валовим накопиченням основного капіталу та поточними витратами, котрі були успадковані від версії 1953 р.

В 1983 р. на підставі мандату Статистичної комісії ООН було створено Міжсекретаріатську робочу групу по національним рахункам (МСРГНР). Організаціями-членами МСРГНР є Євростат (статистична організація Європейської Комісії), МВФ, ООН Організація економічного співробітництва і розвитку та Всесвітній банк. Ці п'ять установ координували розробку концептуальної основи СНР-1993 та її оновленої редакції – СНР-2008.

Основна мета перегляду СНР-1968 полягала в тому, щоб, не відмовляючись від її основоположних концепцій, досягти більшої логічності та послідовності в загальній структурі системи, уточнити межі економічного виробництва та трактування окремих статей доходів і витрат.

Розробка та впровадження СНР-1993 сприяли подальшій гармонізації систем макроекономічної статистики. Оскільки національним рахункам завжди належа-

ли провідні позиції в економічній статистиці, а дані більш спеціалізованих статистичних систем доцільно використовувати в поєднанні з даними національних рахунків, то задля підвищення їх загальної аналітичної цінності одночасно з переглядом СНР завдяки активній участі МВФ було переглянуто також Посібники з платіжного балансу, зі статистики державних фінансів, з грошово-кредитної та банківської статистики [33, с. 11; 17, с. 15]. СНР-1993 узгоджується також з керівництвом з прямих іноземних інвестицій ОЕСР – Еталонним визначенням ОЕСР для іноземних прямих інвестицій (*OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*).

Останній актуальний на сьогодні міжнародний стандарт, СНР-2008,являє собою адаптовану версію СНР-1993. Оновлення останньої знадобилось для забезпечення відповідності її концептуальної основи потребам користувачів даних.

Нові елементи СНР-2008 стосуються дослідження тих аспектів розвитку економіки, котрі впродовж останніх років набули особливої ваги і привертають все більше уваги аналітиків. Вони можуть бути згруповані в наступні розділи [31, с. 673-690]: 1) конкретизація визначень статистичних одиниць та зміни в класифікації по інституційним секторам; 2) уточнення охвату операцій та меж сфери виробництва; 3) розширення та уточнення концепцій активів, накопичення та споживання основного капіталу; 4) удосконалення трактувань та визначень фінансових інструментів та активів; 5) уточнення охвату операцій, що стосуються сектору державного управління та державного сектору; 6) гармонізація СНР та Керівництва з платіжного балансу.

Зауважимо, що потенціал СНР-2008 як інформаційної системи дослідження макроекономічних процесів уможливлює її використання для вирішення широкого кола завдань економічного аналізу. Зокрема, виявлене фінансовою кризою 2007-2008 рр. зростання ризиків в фінансовому секторі внаслідок неконтрольованого розвитку нових фінансових інструментів, асиметричності інформації, відсутності ефективних стандартів захисту споживачів фінансових послуг, збільшення тіньового сегменту фінансового ринку актуалізувало потребу в поліпшенні інформаційного забезпечення моніторингу фінансового сектору. З цією метою в 2009 р. на міжнародній зустрічі міністрів фінансів та голів центробанків групи G-20 (*Group of Twenty Finance Ministers and Central Bank Governors*)було розроблено низку рекомендацій щодо усунення прогалин в статистичних даних, котрими передбачено більш активне використання даних фінансових рахунків і балансів СНР, зокрема, на секторному рівні [41].

Саме СНР послугувала відправною точкою, на основі якої було розроблено систему заснованих на концепції капіталу статистичних індикаторів сталого розвитку (*sustainable development*) [42]. Виділення в складі сукупної капітальної бази суспільства п'яти видів капіталу – фінансового, виробленого, природного, людського та соціального, – дозволило забезпечити здійснення інтегральної оцінки добробуту (*well-being*) як ключової характеристики сталого розвитку. Відтак використання Системи національних рахунків уможливлює розробку політики, націленої на забезпечення соціального прогресу, та оцінки її ефективності[43, 44].

Особливості відображення фінансового сектору в Системі національних рахунків. В різних версіях СНР нараховувалась різна кількість рахунків та інституційних секторів (власне термін "інституційний сектор" з'явився в СНР-1968, тоді як СНР-1953 оперувала поняттям сектору). Проте слід зауважити, що фінансовий сектор з самих початків створення СНР перебував в центрів уваги її розробників. Крім того, вже на цьому етапі усвідомлювалась потреба гармонізації окремих розділів макроекономічної статистики. Доповідь 1947 р. була одним з трьох методологічних документів, що розроблялись Комітетом експертів зі статистичних питань Ліги Націй в той час, коли функції та діяльність Ліги перейшли під контроль ООН. Ці документи стосувались взаємопов'язаних проблем в сферах вимірювання національного доходу та побудови соціальних рахунків, банківської статистики і статистики платіжного балансу і доповнювали одне одного.

Меморандум 1947 р. містив концепцію секторів як результатів агрегування економічних одиниць відповідно до виконуваних ними функцій. При цьому зауважувалось, що найбільш значущим є поділ економічних одиниць на виробників і споживачів, проте в більш ґрунтовно розробленій системі цей поділ може бути більш деталізованим [37, с. 27].

Відтак пропонувалось виділення п'яти секторів: виробничих підприємств (*Productive enterprises*); фінансових посередників (*Financial intermediaries*); агенцій по страхуванню і соціальному забезпеченню (*Insurance and social security agencies*); кінцевих споживачів (*Final consumers*); іншого світу (*The rest of the world*). Сектор державного управління не виділявся, позаяк передбачалось, що кожен із секторів внутрішньої економіки може бути підрозділений на приватну та державну сфери [37, с. 38].

Для деталізації секторної структури економіки пропонувалось виділення підсекторів, стосовно чого слід зауважити, що фінансовий сектор найлегше піддається подальшій декомпозиції, оскільки детальна інформація щодо нього зазвичай збирається органами грошово-кредитного регулювання.

Зауважимо, що два з пропонованих в Меморандумі 1947 р. секторів – фінансових посередників та агенцій по страхуванню і соціальному забезпеченню, – охоплювали економічні одиниці, що нині входять до складу інституційного сектору фінансових корпорацій (див. табл. 2).

Сектор фінансових посередників охоплював наступні установи, що надають фінансові послуги: в приватному сегменті – ощадні банки, установи, що спеціалізуються на обліку та гарантуванні векселів, інвестиційні трасти, будівельні товариства, компанії, що фінансують придбання товарів на виплат; в державному – частина банківської системи, кредитні корпорації та фонди стабілізації обмінних курсів [37, с. 38, 40].

Приватна частина сектору агенцій по страхуванню і соціальному забезпеченню була представлена страховими компаніями і товариствами та приватними пенсійними фондами; державна – фондами соціального страхування.

В залежності від завдань аналізу Меморандум 1947 р. передбачав можливість як виділення секторів фінансових посередників та агенцій по страхуванню і соціальному забезпеченню окремо, так і об'єднання банків і страхових компаній та виробничих підприємств [37, с. 27], що і було реалізовано в СНР-1953.

Відтак перший офіційно визнаний міжнародний стандарт національного рахівництва не виділяв фінансовий сектор як структурну частину економіки з огляду, перш за все, на труднощі організаційного характеру та недосконалість інформаційного забезпечення для складання рахунків. Фінансові установи були об'єднані з виробничими підприємствами; сектор підприємств охоплював всі фірми, організації та установи, які виробляють товари та послуги з метою їх продажу за ціною, достатньою для покриття витрат на виробництво [39, с. 11].

Таким чином, в СНР-1953 було виділено лише три сектори національної економіки [39, с. 11-12]:

- підприємства (*Enterprises*),
- домогосподарства та приватні некомерційні організації (*Households and private non-profit institutions*),
- державне управління (*General government*).

Відсутність фінансового сектору в СНР-1953 та доцільність включення в Систему рахунків банківської системи і страхових компаній було відмічено на сьомій сесії Статистичної комісії ООН [38].

Натомість фінансова діяльність в СНР-1953 була представлена на галузевому рівні: валовий внутрішній продукт за факторною вартістю обчислювався із застосуванням галузевої класифікації (стандартна таблиця II – *Industrial origin of gross domestic product at factor cost*) [39, с. 22], наближеної до Міжнародної стандартної галузевої класифікації усіх видів економічної діяльності 1948 р. (*International Standard Industrial Classification of All Economic Activities – ISIC*). Зокрема, СНР-1953 [39, с. 40] виділялась галузь "Банківські операції, страхування та операції з нерухомістю" (*Banking, insurance and real estate*), у складі якої були відокремлені банки та інші фінансові установи (в ISIC Підрозділ 6 "Комерція", розділ 62, підрозділ 620) і страхування (відповідно Підрозділ 6 "Комерція", розділ 63, підрозділ 630). З іншого боку, фінансові послуги були включені до складу споживчих витрат домогосподарств [39, с. 24, 27].

Таблиця 2. **Представлення та склад фінансового сектору в різних версіях[*] Системи національних рахунків**

Меморандум 1947		**СНР-1968**	**СНР-1993**	**СНР-2008**	
Назва сектору					**Категорії фінансових корпорацій**
Фінансові посередники (*Financial Intermediaries*)	Агенції по страхуванню і соціальному забезпеченню (*Insurance and Social Security Agencies*)	Фінансові установи (*Financial institutions*)	Фінансові корпорації (*Financial corporations*)	Фінансові корпорації (*Financial corporations*)	
Підсектори					
- Банківська система - Інші фінансові посередники	- Страхові компанії і товариства - Приватні пенсійні фонди - Фонди соціального страхування	- Центральний банк - Інші монетарні установи - Інші фінансові установи - Страхові компанії та пенсійні фонди	- Центральний банк - Інші депозитні корпорації, зокрема: - *грошові депозитні корпорації;* - *інші;* - Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій і пенсійних фондів - Страхові корпорації та пенсійні фонди	- Центральний банк - Корпорації, що приймають депозити, крім центрального банку - Фонди грошового ринку - Інвестиційні фонди негрошового ринку - Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій і пенсійних фондів - Страхові корпорації - Пенсійні фонди	*Фінансові посередники*
			- Допоміжні фінансові корпорації	- Допоміжні фінансові корпорації	*Допоміжні фінансові корпорації*
				- Кептивні фінансові установи і кредитори грошей	*Інші фінансові корпорації*

[*] В СНР-1953 фінансовий сектор був відсутній

Джерело: складено автором на основі [31, 33, 37, 39-40].

В СНР 1968 для обліку операцій щодо утворення доходу та його використання, накопичення капіталу та складання балансів застосовувалось поняття інституційного сектору як сукупності інституційних одиниць, котрі є учасниками економічних операцій (*transactors*). Під інституційними одиницями розумілись економічні одиниці, котрі є незалежними в отриманні і витрачанні доходів, володінні і управлінні всіма формами майна [40, с. 77-78].

Секторна та підсекторна класифікація інституційних одиниць була сформована з огляду на відмінності в їх фінансовій ролі, поведінці та досвіді. Відтак передбачалось встановлення належності всіх суб'єктів, задіяних в економічних операціях, до одного з п'яти інституційних секторів[40, с. 78-79]:

- нефінансові підприємства, корпоративні та квазікорпорації (*Non-financial enterprises, corporate and quasi-corporate*);
- фінансові установи (*Financial institutions*);
- державне управління (*General government*);
- приватні некомерційні установи, що обслуговують домогосподарства (*Private non-profit institutions serving households*);
- домогосподарства, включаючи приватні нефінансові некорпоровані підприємства (*Households, including private non-financial unincorporate*
- *enterprises*).

Виділення в СНР-1968 сектору фінансових установ дозволило подолати обмеженість підходу СНР-1953 та уможливило здійснення детального обліку фінансової сфери.

Підставами для відокремлення секторів були відмінність їх ролі в економіці та в джерелах і способах використання фінансових ресурсів. Подібна логіка застосовувалась і при виділенні підсекторів в складі сектору фінансових установ [40, с. 80]. Відтак фінансові установи в СНР-1968 були визначені як корпоратизовані та некорпоратизовані підприємства, котрі переважним чином зайняті в фінансових операціях на ринку, що полягають в прийнятті на себе зобов'язань і в придбанні фінансових активів [40, с. 78].

Передбачалось, що інституційні одиниці всіх підсекторів фінансових установ, за винятком центрального банку, можуть знаходитись як в приватній, так і в державній власності.

Попри те, що стосовно фінансового сектору СНР-1968 відчутно більше, ніж СНР-1953, відповідала концепції Меморандуму 1947 р., другий міжнародний стандарт в цьому питанні істотно відрізнявся від першооснови національного рахівництва.

По-перше, замість двох секторів – фінансових посередників та агенцій по страхуванню і соціальному за-

безпеченню, – виділявся один сектор фінансових установ. Слід відзначити, що власне термін"фінансове посередництво" в СНР-1968 в явній форміне був присутнім ні в назві секторів, ні підсекторів, хоча посередницька функція інституційних одиниць, включених до цього сектору, не викликала сумнівів.

По-друге, страхові компанії та пенсійні фонди складали не окремий сектор, а виділялись в підсектор в складі сектору фінансових установ.

По-третє, підсектор фондів соціального страхування не включався до складу фінансових установ, а був зарахований до сектору державного управління.

Нарешті, але не в останню чергу, при виділенні підсекторів фінансового сектору в СНР-1968 (як і в СНР-1993) важливою була їх позиція стосовно причетності до монетарної складової фінансової системи: два з пропонованих чотирьох підсекторів мали до неї безпосередній стосунок (див. табл. 2).

Так, СНР-1968 було відокремлено підсектор центрального банку як органу грошово-кредитного регулювання (*monetary authority*) з функціями емісійного центру та зберігача міжнародних резервів країни. Крім того, виділявся підсектор інших монетарних установ (*other monetary institutions*), до якого відносились всі банки, за винятком центрального, зобов'язання яких мають форму депозитів до запитання (*deposits payable on demand*), котрі підлягають передачі чеком (*transferable by cheque*) або в інший спосіб, придатний для здійснення платежів [40, с. 78]. Такі депозити називаються переказними [45, с. 27]. Рівень їх ліквідності є достатньо високим і наближається до готівкової валюти.

Натомість ті банки, зобов'язання яких є депозитами інших видів (не переказними), відносились до підсектору інших фінансових установ. Наприклад, це ощадні банки, які пропонують ощадні депозити, котрі завжди є непереказними. До цього ж підсектору було зараховано кредитні та будівельні асоціації; державні ощадні установи, кошти яких не надходять безпосередньо на баланси державних органів влади і не використовуються на спеціальні погашення державного боргу; кредитні союзи, компанії комерційного і споживчого кредиту; брокерів та дилерів, що виконують функції фінансування та депонування; інвестиційні компанії, товариства та трасти.

Назви інституційних секторів в СНР-1993 були доволі подібними до СНР-1968 з деякими нюансами. Нефінансові підприємства було перейменовано в нефінансові корпорації; відповідно, фінансові установи було названо фінансовими корпораціями. Назва сектору державного управління не змінилась; з назви сектору приватних некомерційних організацій, що обслуговують домогосподарства було вилучено слово "приватні". Нарешті, останній п'ятий сектор був лаконічно названий "Домогосподарства" [33, с. 104].

Встановлюючи сферу охвату сектору фінансових корпорацій, СНР-1993 зосереджувалась на фінансовому посередництві як основному виді їх діяльності, зараховуючи до складу цього сектору всі резидентні корпорації і квазікорпорації, котрі головним чином зайняті фінансовим посередництвом або допоміжною фінансовою діяльністю, тісно пов'язаною з фінансовим посередництвом [33, с. 117]. Принагідно зауважимо, що в ISIC (Rev. 3) діяльність фінансових підприємств класифікувалась в секції J "Фінансове посередництво", підрозділи 65-67.

Фінансове посередництво визнавалось як продуктивна діяльність, в якій інституційна одиниця приймає на себе зобов'язання від свого імені з метою придбання фінансових активів шляхом здійснення фінансових операцій на ринку.

Посередницький характер цієї діяльності полягає в тому, що інституційні одиниці фінансового сектору спрямовують кошти від кредиторів позичальникам шляхом посередництва між ними. При цьому фінансові установи акумулюють кошти кредиторів та трансформують, "перепаковують" їх таким чином, щоб це відповідало вимогам позичальників [33, с. 117].

Підсекторний склад фінансового сектору в СНР-1993 більш деталізований, ніж в СНР-1968: було виділено п'ять підсекторів (див. табл. 2) і надано більш ґрунтовну їх характеристику [33, с. 118-121].

Зокрема, детально пояснювалась логіка виділення підсектору інших депозитних корпорацій (S.122). Як було показано вище, в СНР-1968 фінансові установи, депозитні зобов'язання яких відрізняються за ступенем ліквідності, було включено до різних підсекторів. Натомість СНР-1968 об'єднала такі інституційні одиниці в під сектор S.122, проте для відображення їх неоднорідності додатково передбачались дві підкатегорії [45, с. 6]:

- грошово-депозитні корпорації (*Deposit money corporations S.1221*), які приймають переказні депозити;
- інші (*Other S.1222*), які не приймають їх.

Причина виділення цих підкатегорій базувалась на відмінності розуміння грошей у вузькому та широкому сенсі. Вузька концепція грошей розглядає їх як актив, що є універсальним юридично визнаним засобом платежу, котрий за потреби може бути відразу (*immediately*) використаний. "Вузькі гроші" складаються з готівкової валюти (банкнот та монет) і переказних депозитів. Останні можуть бути на першу вимогу обмінені по номіналу чи переказані за допомогою чеку, тратти (переказного векселя), постійного доручення, прямого зарахування/списання чи інших механізмів прямих платежів [33, с. 119;45, с. 27,61]. Історично депозити з такими характеристиками пропонувались фінансовими корпораціями певного типу, котрі називались "банками".

Концепція "широких грошей" з'явилась пізніше завдяки двом обставинам. По-перше, з огляду на конкуренцію серед банків останні розширювали свої "продуктові лінійки", доповнюючи їх депозитами інших видів, котрі можуть слугувати близькими замінниками "вузьких грошей". З іншого боку, інші фінансові установи, котрі не обов'язково називались банками, підвищували трансферабельність (*transferable,* здатність до вільної передачі) своїх депозитів. Отже, концепція "широких грошей" охоплює всі ці нові види депозитів та квазідепозитні зобов'язання депозитних корпорацій.

Ті фінансові корпорації, чиї зобов'язання мають форму депозитів та близьких їх замінників, віднесених до "широких грошей", було зараховано до під категорії S.1222 – ощадні банки (включаючи ощадні банки поштових відділень та ті, що контролюються державою), іпотечні банки, кредитні асоціації, кредитні кооперативи, будівельні товариства тощо.

Натомість до підкатегорії S.1221 "Грошово-депозитні корпорації" потрапили ті установи, депозити яких відповідають поняттю "вузьких грошей".

Окремо підкреслювалось, що між банками і депозитними корпораціями немає абсолютної відповідності з огляду на різноманітність практик застосування назви "банк" в різних країнах та стосовно різних установ. Аналогічно поняття "вузьких" та "широких" грошей не мають універсального визначення і повинні враховувати інституційну специфіку окремих країн.

До підсектору S.123 "Інші фінансові посередники за винятком страхових компаній та пенсійних фондів" було віднесено корпорації, котрі залучають кошти на фінансових ринках (але не в формі депозитів) та використовують їх для придбання інших видів фінансових активів

– інвестиційні компанії, компанії, що надають послуги з фінансового лізингу та споживчого кредитування.

Підсектори центрального банку (S.121) та страхових корпорацій і пенсійних фондів (S.125) практично не зазнали змін порівняно з СНР-1968.

Натомість новацією СНР-1993 було виділення додаткового підсектору – S.124 "Допоміжні фінансові корпорації", до складу якого входили всі резидентні корпорації та квазікорпорації, діяльність яких тісно пов'язана з фінансовим посередництвом, хоча самі вони не виконують посередницьких функцій. До них було віднесено брокерів по цінним паперам, кредитних і страхових брокерів; так звані флотаційні корпорації, що управляють випуском цінних паперів; корпорації, основною функцією яких є гарантування шляхом індосаменту векселів та аналогічних інструментів; корпорації, що працюють з такими інструментами хеджування як свопи, опціони та ф'ючерси.

З метою максимального охоплення інновацій, що мали місце в розвитку фінансів;враховуючи стрімкий розвиток фінансових ринків та розмивання кордонів між різноманітними видами фінансової діяльності, в СНР-2008 введено більш чітке та розширене визначення фінансових послуг, до яких окрім фінансового посередництва та допоміжної фінансової діяльності (як в СНР-1993) додано послуги з управління ризиками та трансформації ліквідності [31, с. 83, 440].

Фінансові корпорації в новій Системі визначено як всі резидентські корпорації, зайняті, переважним чином, наданням фінансових послуг іншим інституційним одиницям, включаючи послуги страхування і пенсійних фондів [31, с. 83].

Рівень деталізації підсекторів сектору фінансових корпорацій в СНР-2008 є набагато вищим, що дозволяє забезпечити більшу гнучкість і узгодженість з іншими системами грошової і фінансової статистики, зокрема, з такими, як системи МВФ і Європейського центробанку [31, с. 675].

Не змінивши підходу СНР-1993 до поділу економіки на п'ять інституційних секторів, СНР-2008 в складі сектору фінансових корпорацій виділяє не п'ять, а дев'ять підсекторів (див. табл. 2). Новими з них є підсектори:

– Фонди грошового ринку – колективні інвестиційні програми, котрі акумулюють кошти шляхом продажу акцій або паїв населенню та інвестують їх переважним чином в інструменти грошового ринку;

– Інвестиційні фонди негрошового ринку – також колективні інвестиційні програми, котрі акумулюють кошти шляхом продажу акцій або паїв населенню, проте від одиниць попереднього підсектору вони відрізняються об'єктами інвестування. Ними є фінансові активи (окрім короткострокових) та нефінансові активи (зазвичай нерухомість);

– Кептивні фінансові установи і кредитори грошей (*moneylenders*) – інституційні одиниці, що надають фінансові послуги, у яких більша частина активів та зобов'язань не бере участі в операціях на відкритих ринках. Зокрема, це трасти, холдингові компанії (навіть якщо всі їх дочірні компанії – нефінансові корпорації), одиниці спеціального призначення (канали передачі коштів), корпорації, зайняті кредитуванням за рахунок спонсорських коштів, ломбарди.

Зауважимо, що холдингові компанії в СНР-1993 відносились до того сектору, в якому зосереджена основна діяльність групи дочірніх компаній. Холдингова компанія є лише держателем активів дочірніх компаній, не займається управлінською діяльністю і тому надає лише фінансову послугу [31, с. 76].

Страхові компанії та пенсійні фонди в СНР-2008, як і в Меморандумі 1947 р., виділено в окремі підсектори.

Окрім поділу на підсектори інституційні одиниці, що входять до складу сектору фінансових корпорацій, можуть бути згруповані у три широкі категорії: фінансові посередники, допоміжні фінансові корпорації та інші фінансові корпорації.

Більша частина фінансового сектору представлена фінансовими посередниками того чи іншого типу.

Категорія допоміжних фінансових корпорацій відповідає однойменному сектору і охоплює інституційні одиниці, переважним чином зайняті обслуговуванням фінансових ринків, що не набувають у власність фінансові активи та зобов'язання, з якими вони мають справу.

Інші фінансові корпорації відповідають підсектору "Кептивні фінансові установи і кредитори грошей". Їх відрізняє те, що основна частина їх активів і зобов'язань не продається на відкритих фінансових ринках [31, с. 84,86].

Отже, в СНР-2008 фінансові корпорації були розмежовані на ті, що працюють на відкритих фінансових ринках (фінансові посередники і допоміжні фінансові корпорації) і ті, що не працюють на них (інші фінансові корпорації).

Висновки. Фінансовий сектор як важливий структурний компонент економіки безпосередньо чи менш явному вигляді присутній в усіх версіях Системи національних рахунків та в більш ранніх методологічних побудовах. В ході еволюції національного рахівництва дещо змінювалась назва сектору та більш істотно (по мірі розвитку і ускладнення фінансових відносин) – його склад.

Ще в прообразі СНР – Меморандумі Р. Стоуна 1947 р., підготовленому ним для Підкомітету зі статистики національного доходу Комітету експертів зі статистичних питань Ліги Націй, багато уваги було приділено фінансовим інституціям – вони сформували два з пропонованих п'яти секторів (або половину секторів внутрішньої економіки). Документ підкреслював важливість фінансових установ в економіці та їх якісну відмінність від підприємств реального сектору.

СНР-1953 на секторному рівні не відокремлювала фінансові установи, об'єднавши їх в один сектор з виробничими підприємствами. Натомість передбачалось вивчення фінансової діяльності на галузевому рівні із застосуванням галузевої класифікації, наближеної до Міжнародної стандартної галузевої класифікації усіх видів економічної діяльності 1948 р.

СНР-1968 повернула розширений підхід до трактування структури економіки: одним з чотирьох введених нею секторів був сектор фінансових установ, особливістю яких було визначено участь в фінансових операціях на ринку, що передбачають прийняття на себе зобов'язань та придбання фінансових активів. На підсекторному рівні виділялось чотири компоненти, два з яких стосувались монетарної складової фінансової системи – підсектори центрального банку та інших монетарних установ. Страхові компанії та пенсійні фонди, на відміну від Меморандуму 1947 р., були переведені з рівня окремого сектору економіки на підсекторний рівень. Фінансові установи, що не увійшли до цих трьох підсекторів, сформували підсектор інших фінансових установ.

В СНР-1993 назву сектору було змінено на "сектор фінансових корпорацій". Як основний вид їх діяльності розглядалось фінансове посередництво або допоміжна діяльність, тісно з ним пов'язана. Кількість підсекторів була збільшена до п'яти шляхом утворення сектору допоміжних фінансових корпорацій. Підсектор інших монетарних установ отримав назву інших депозитних корпорацій. В складі останнього виділялись підкатегорії грошово-депозитних (*S.1221*) та інших корпорацій (*S.1222*), що дає підстави розглядати підхід СНР-1993

до вивчення складу фінансового сектору в певному сенсі як найбільш деталізований – решта варіантів СНР не виділяють рівень підкатегорій, обмежуючись секторами та підсекторами.

СНР-2008 успадкувала від СНР-1993 назву сектору фінансових корпорацій. В якості "видової відмінності" цього інституційного сектору визначено надання фінансових послуг, включаючи послуги страхування і пенсійних фондів. Розширення визначення фінансових послуг відбулось завдяки включенню до їх переліку окрім послуг з фінансового посередництва та допоміжної фінансової діяльності (як в СНР-1993) послуг з управління ризиками та трансформації ліквідності. Поглиблення деталізації складу сектору фінансових корпорацій виявилось у збільшенні кількості його підсекторів з п'яти до дев'яти. Виділено нові підсектори: фонди грошового ринку, інвестиційні фонди негрошового ринку, кептивні фінансові установи і кредитори грошей. Крім того, підсектор страхових корпорацій та пенсійних фондів поділено на окремі підсектори. Передбачено також віднесення інституційних одиниць сектору фінансових корпорацій до однієї з трьох категорій: фінансових посередників, допоміжних фінансових корпорацій чи інших фінансових корпорацій. Новації СНР-2008 забезпечують її більшу гнучкість та узгодженість з іншими системами грошової і фінансової статистики.

Дискусія. Важливою методологічною проблемою дослідження функціонування фінансового сектору на концептуальних засадах Системи національних рахунків є оцінювання результатів продуктивної діяльності фінансових посередників. При визначенні випуску їх ринкових послуг постає необхідність розмежування вартості послуг, плата за які здійснюється в прямій формі і так званої "умовної оплати послуг фінансових посередників, УОПФП" (*Financial intermediation services in directly measured, FISIM*).

Так, банк, як правило, не встановлює ціну за послуги, які надаються ним власникам депозитів, що створює ілюзію "безкоштовності" цих послуг для останніх. Витрати за надання цих послуг компенсуються за рахунок процентних виплат за кредитами, оскільки останні надаються під вищі відсоткові ставки, ніж ті, що встановлені для депозитів. Проте формальна "безкоштовність" послуг банку для одиниць, що розміщують свої кошти на депозит, викривлює уявлення про продукт, створюваний в банківській системі. Подальші дослідження в цьому напрямку буде спрямовано на вивчення особливостей відображення УОПФП в різних версіях СНР та впливу обраного підходу на обсяг і структуру валового внутрішнього продукту країни.

Список використаних джерел

1. Studenski P. The Income of Nations. Theory, Measurement, and Analysis: past and present / Paul Studenski. – New York: New York University Press, 1958. – pp. 554.Переклад російською: Студенский П. Доход наций.Теория, измерение и анализ: прошлое и настоящее / П. Студенский. – М.: Статистика, 1968. – 710 с.
2. Copeland Morris A. A Study of Money flows in the United States / Morris A. Copeland. – New York: National Bureau of Economic Research, 1952.
3. Bos F. Three Centuries of Macro-Economic Statistics [Електронний ресурс] / Frits Bos // MPRA paper. – 2011. – nr. 35391. – Режим доступу до ресурсу: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/35391/1/Three_centuries_macroeconomic_statistics.pdf
4. Bos F. The National Accounts as a Tool for Analysis and Policy [Електронний ресурс] / Frits Bos // MPRA paper. – 2006. – nr. 1235. – Режим доступу до ресурсу: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/1235/1/MPRA_paper_1235.pdf
5. Bos F. Standard National Accounting Concepts, Economic Theory and Data Compilation Issues; on Constancy and Change in the United Nations-Manuals on National Accounting (1947, 1953, 1968, 1993) [Електронний ресурс] / Frits Bos // National Accounts Occasional Paper (Statistics Netherlands, Voorburg). – 1993. – No. 61. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81/Downloads/1993-061-p30-pub%20(13).pdf
6. Vanoli A. A History of National Accounting / A. Vanoli. – IOS Press, Amsterdam, 2005.
7. Vanoli A. National Accounting at the beginning of the 21st century: Wherefrom? Whereto? [Електронний ресурс] / André Vanoli // EURONA: Eurostat review on National Accounts and Macroeconomic Indicators. – 2014. – №1. – p. 9-38. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5787105/KS-GP-13-001-EN.PDF/d30343a8-1e48-4119-8ea8-e13e1ad321d6.
8. Wilson K. The architecture of the System of National Accounts: A three-way international comparison of Canada, Australia, and the United Kingdom / K. Wilson // A New Architecture for the U.S. National Accounts. D.W. Jorgenson, J.S. Landefeld, and W.D. Nordhaus (eds.). The University of Chicago Press. NBER Studies in Income and Wealth. – 2006. – Volume 66. – p. 113-142.DOI: 10.3386/w11106
9. Carson Carol S. Manuals on Macroeconomic Statistics: A Stocktaking to Guide Future Work [Електронний ресурс] / C. S.Carson, L.Laliberte ; Intern. Monetary Fund. – Without place: [s. n.], 2001, Nov. – 22 p. – Режим доступу до ресурсу: https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/30/Manuals-on-Macroeconomic-Statistics-A-Stocktaking-to-Guide-Future-Work-15484.
10. Ruggles N.D. The Design of Economic Accounts / Nancy D. Ruggles, Richard Ruggles. – Cambridge, MA: NBER, 1970.
11. Nancy D. Ruggles and Richard Ruggles. National accounting and economic policy: the United States and UN systems. – Edward Elgar, Cheltenham, U.K. and Northampton, MA. – 1999. – 576 p.
12. Ruggles R. A Note on the Revision of the United Nations System of National Accounts / R. Ruggles // Review of Income and Wealth. – 1990. – Series 36, Number 4. – p. 413-420.
13. Эйдельман М.Р. Опыт составления отчетного межотраслевого баланса производства и распределения продукции в народном хозяйства СССР / М. Р. Эйдельман // Вестник статистики. – 1961. – № 7. – С. 9-31.
14. Эйдельман М.Р. Межотраслевой баланс общественного продукта (Теория и практика его составления). – М.: Статистика, 1966. – 375 с.
15. Морозова И.А. Баланс народного хозяйства и методы его построения / И.А. Морозова. – М.: Госстатиздат, 1961. – 144 с.
16. Пономаренко А.Н. Ретроспективные национальные счета России: 1961-1990. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 256 с.
17. Герасименко С.С., Головко В.А., Нікітіна І.М. Система національних рахунків: навч. посібник. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 217 с.
18. Головко В. Система національних рахунків України: вчора, сьогодні, завтра / В. Головко // Вісник НБУ. – 2011. – № 4. – С. 3-6.
19. Основы национального счетоводства (международный стандарт): учебник / под ред. Ю.Н. Иванова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 479 с.
20. Иванов Ю.Н. История возникновения и развития системы национальных счетов / Ю.Н. Иванов // Вопросы статистики. – 2012. – № 8. – С. 79-83.
21. Момотюк Л.Є. Роль Системи національних рахунків у статистиці фінансів / Л.Є. Момотюк // ЭкономикаКрыма. – №1(42). – 2013. – С.53-58.
22. Моторин Р.М. Методологічні основи переходу макроекономічної статистики України до міжнародних стандартів: Автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.03.01 / Р.М. Моторин; Київ. нац.. екон. ун-т. – К., 1998. – 32 с.
23. Моторин, Р.М. Система національних рахунків: навч. посібник / Р.М. Моторин, Т.М. Моторина. – К.: КНЕУ, 2001. – 336 с.
24. Плышевский Б. Теоретические истоки СНС: основне этапы формирования ее принципов и методологии / Б. Плышевский // Экономист.– 2014. – № 6. –С. 37-48.
25. Рябушкин Б.Т. Система национальныхсчетов в зарубежной статистике / Б.Т. Рябушкин. – М.: Статистика, 1969. – 179 с.
26. Рябушкин Б.Т. Национальные счета и экономические балансы. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 256 с.
27. Коваленко Ю.М. Інституалізація фінансового сектору економіки : монографія / Коваленко Юлія Михайлівна: Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2013. – 606 с.
28. Коваленко Ю. Финансовый сектор в финансовой системе экономики: теоретический аспект / Ю. Коваленко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – Вип. 6. – С. 35-42. http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/171-6/7
29. Фінанси інституційних секторів економіки України / за ред. Т. І. Єфименко, М. М. Єрмошенка. – К.: ДННУ "Акад. фін. управління", 2014. – 584 с.
30. Рязанова Н.С. Фінансове рахівництво як інформаційно-інфраструктурна підсистема сучасної макро-економіки / Н.С. Рязанова, В.М. Федосов // Фінанси України. – 2017. – № 1. – С. 26-51.
31. System of National Accounts, 2008 / New York :UN : European Commission: IMF : World Bank: OECD, 2009. – 662 p. Переклад російською: Система национальных счетов 2008 / ООН [и др.]. – Нью-Йорк : ООН [и др.], 2012. – 764 с.
32. Kuznets S. National Income, 1929-1932 [Електронний ресурс] / Simon Kuznets. – New York: National Bureau of Economic Research. – 1934. – Bulletin 49. – p. 1-12. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nber.org/chapters/c2258
33. A System of National Accounts. [Електронний ресурс] / Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank // Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C., 1993. – Режим доступу до ресурсу: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1993sna.pdf

34. Секція національних рахунків Статистичного відділу ООН : https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/hsna.asp

35. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest, and Money / John Maynard Keynes. – London: Palgrave Macmillan, 1936. – 470 p.

36. Keynes J.M. How to Pay for the War: A Radical Plan for the Chancellor of the Exchequer./ John Maynard Keynes. – Macmillan, London, 1940. – 88 p.

37. Measurement of National Income and the Construction of Social Accounts: Report of the Sub-committee on National Income Statistics of the League of Nations Committee of Statistical Experts [Електронний ресурс] // Studies and Reports on Statistical Methods. – UN, Geneva. – 1947. – no. 7. – 116 p. – Режим доступу до ресурсу: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1947NAreport.pdf

38. A System of National Accounts (Memorandum prepared by the Secretary-General on the Report of the Committee of National Income Experts) [Електронний ресурс]: Item 9 of the provisional agenda of the Seventh session of Statistical Commission (New York, 12 November 1952) / United Nations Economic and Social Council. – Режим доступу до ресурсу:https://unstats.un.org/unsd/statcom/7th-session/documents/doc53/1953-147-NationalAccounts-E.pdf

39. A System of National Accounts and Supporting Tables. Studies in Methods, Series F, No. 2. [Електронний ресурс] / United Nations. Department of Economic Affairs. Statistical Office // New York, 1953. – Режим доступу до ресурсу: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1953sna.pdf

40. A System of National Accounts. Studies in Methods, Series F, No. 2, Rev. 3. [Електронний ресурс] / United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Statistical Office // New York, 1968. – Режим доступу до ресурсу:https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1968sna.pdf

41. The Financial Crisis and Information Gaps: Report to the G-20 Finance Ministers and Central Bank Governors [Електронний ресурс] / IMF Staff and the FSB Secretariat, October 29, 2009. – Режим доступу до ресурсу: https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/102909.pdf.

42. Report on measuring sustainable development: statistics for sustainable development, commonalities between current practice and theory [Електронний ресурс] / UNECE/OECD/Eurostat. // Working Paper ECE/CES/2008/29 – Режим доступу до ресурсу: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/2008/29.e.pdf.

43. Stiglitz J.E. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress [Електронний ресурс] / J.E. Stiglitz, A. Sen, J.-P. Fitoussi. – Режим доступу до ресурсу: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/118025/118123/Fitoussi+Commission+report.

44. Ван де Вен П. Внедрение СНС 2008 и основные вызовы будущего развития национальных счетов [Електронний ресурс] / Питер ван де Вен // 33-я Генеральная конференция Международной ассоциации по изучению дохода и богатства, Роттердам, 24-30 августа 2014 г.– Режим доступу до ресурсу: http://www.cisstat.com/sna2008/Peter%20van%20de%20Ven%20The%20Implementation%20of%20the%202008%20SNA%20and%20the%20Main%20Challenges_rus.pdf.

45. Руководство по денежно-кредитной и финансовой статистике. [Електронний ресурс] / Вашингтон, округ Колумбия, США: МВФ, 2000.– Режим доступу до ресурсу: https://www.imf.org/external/pubs/ft/mfs/manual/rus/mfsmr.pdf

Надійшла до редколегії 11.06.17
Date of editorial approval 27.07.17

Author's declaration on the sources of funding of researchpresented in the scientific article or of the preparation of thescientific article: budget of university's scientific project

Р. Задорожная, канд. экон. наук, доц.
Белоцерковский национальный аграрный университет, Белая Церковь, Украина

ИСТОРИЧЕСКИЕ ТРАЕКТОРИИ ОТОБРАЖЕНИЯ ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СЧЕТОВ

Статья посвящена исследованию эволюции подходов к отображению финансового сектора как составляющей экономики на концептуальной основе Системы национальных счетов. Выявлены основные предпосылки становления СНР. Прослежено формирование методологии национального счетоводства и влияние на него развития экономической теории. Определены роль и взаимообусловленность макроэкономической теории Дж. М. Кейнса как методологического базиса СНР и СНР как эмпирической основы макроэкономики. Проанализированы международные стандарты СНР 1953, 1968, 1993 и 2008 гг., особенности представления в них финансового сектора и его подсекторного состава.

Ключевые слова: Система национальных счетов, институциональный сектор, финансовый сектор, макроэкономический анализ, финансовые операции, финансовое посредничество, финансовые услуги.

R. Zadorozhna, PhD in Economics, Associate Professor
Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

HISTORICAL TRAJECTORIES OF THE FINANCIAL SECTOR DISPLAY IN THE SYSTEM OF NATIONAL ACCOUNTS

This article examines the evolution of approaches to the financial sector display as a part of the economy on the conceptual basis of the System of National Accounts. The main prerequisites for the formation of SNA are revealed. The formation of the methodology of national accounting and the impact of the development of economic theory on it are traced. The role and interconditionality of the Keynes' macroeconomic theory as a methodological basis of the SNA and the SNA as an empirical basis of macroeconomics are defined. The international standards SNA-1953, SNA-1968, SNA-1993 and SNA-2008; the features of presentation of the financial sector and its subsectors composition in standards are analysed.

Keywords: System of National Accounts, institutional sector, financial sector, macroeconomic analysis, financial transactions, financial intermediation, financial services.

References (in Latin): Translation / Transliteration/ Transcription

1. Studenski, P.,1958. The Income of Nations. Theory, Measurement, and Analysis: past and present. New York: New York University Press, pp. 554.

2. Copeland, Morris A., 1952. A Study of Money flows in the United States. New York: National Bureau of Economic Research.

3. Bos, F., 2011. Three Centuries of Macro-Economic Statistics. *MPRApaper,* nr. 35391. Available at: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/35391/1/Three_centuries_macroeconomic_statistics.pdf.

4. Bos, F., 2006. The National Accounts as a Tool for Analysis and Policy. *MPRApaper,* nr. 1235. Available at:https://mpra.ub.uni-muenchen.de/1235/1/MPRA_paper_1235.pdf.

5. Bos, F., 1993. Standard National Accounting Concepts, Economic Theory and Data Compilation Issues; on Constancy and Change in the United Nations-Manuals on National Accounting (1947, 1953, 1968, 1993). *National Accounts Occasional Paper (Statistics Netherlands, Voorburg),* No. 61. Available at: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81/Downloads/1993-061-p30-pub%20(13).pdf.

6. Vanoli, A., 2005. A History of National Accounting. Amsterdam: IOS Press.

7. Vanoli, A., 2014. National Accounting at the beginning of the 21st century: Wherefrom? Whereto? *EURONA: Eurostat review on National Accounts and Macroeconomic Indicators*, 1, pp. 9-38. Available at: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5787105/KS-GP-13-001-EN.PDF/d30343a8-1e48-4119-8ea8-e13e1ad321d6.

8. Wilson, K., 2006. The architecture of the System of National Accounts: A three-way international comparison of Canada, Australia, and the United Kingdom. In *A New Architecture for the U.S. National Accounts.* D.W. Jorgenson, J.S. Landefeld, and W.D. Nordhaus (eds.). The University of Chicago Press. NBER Studies in Income and Wealth. Volume 66, p. 113–142. DOI: 10.3386/w11106.

9. Carson, Carol S., Laliberte, L., 2001. Manuals on Macroeconomic Statistics: A Stocktaking to Guide Future Work. Intern. Monetary Fund. Without place: [s. n.], Nov.,p. 22. Available at: https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/30/Manuals-on-Macroeconomic-Statistics-A-Stocktaking-to-Guide-Future-Work-15484.

10. Ruggles, N.D., Ruggles, R., 1970. The Design of Economic Accounts. Cambridge, MA: NBER.

11. Ruggles, N.D., Ruggles, R., 1999. National accounting and economic policy: the United States and UN systems. Edward Elgar, Cheltenham, U.K. and Northampton, MA., p. 576.

12. Ruggles, R., 1990. A Note on the Revision of the United Nations System of National Accounts. *Review of Income and Wealth*, Series 36, Number 4, pp. 413-420.

13. Eydelman, M.R., 1961. Opyit sostavleniya otchetnogo mezhotraslevogo balansa proizvodstva i raspredeleniya produktsii v narodnom hozyaystva SSSR. *Vestnik statistiki*, 7., pp. 9-31.

14. Eydelman, M.R., 1966. Mezhotraslevoy balans obschestvennogo produkta (Teoriya i praktika ego sostavleniya). Moskva: Statistika, p. 375.

15. Morozova, I.A., 1961. Balans narodnogo hozyaystva i metodyi ego postroeniya. Moskva: Gosstatizdat, p. 144.
16. Ponomarenko, A.N., 2002. Retrospektivnyie natsionalnyie scheta Rossii: 1961-1990. Moskva: Finansyi i statistika, p. 256.
17. Herasymenko, S.S., Holovko, V.A., Nikitina, I.M., 2005. Systema natsionalnykh rakhunkiv: navch. posibnyk. Kyiv: IVTs Derzhkomstatu Ukrainy, p. 217.
18. Holovko, V., 2011.Systema natsionalnykh rakhunkiv Ukrainy: vchora, sohodni, zavtra. *Visnyk NBU*, 4, pp.3-6.
19. Ivanov, Yu.N. (red.), 2005. Osnovyi natsionalnogo schetovodstva (mezhdunarodnyiy standart): uchebnik. Moskva: INFRA-M, p.479.
20. Ivanov,Yu.N., 2012. Istoriya vozniknoveniya i razvitiya sistemyi natsionalnyihs chetov. *Voprosyi statistiki*, 8, pp. 79-83.
21. Momotiuk, L.Ie., 2013. Rol systemy natsionalnykh rakhunkiv u statystytsi finansiv. *Ekonomika Kryima,* 1(42), pp. 53-58.
22. Motoryn, R. M., 1998. Metodolohichni osnovy perekhodu makroekonomichnoi statystyky Ukrainy do mizhnarodnykh standartiv: Avtoref. dys. d-raekon. nauk: 08.03.01, Kyivckyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet, p. 32.
23. Motoryn, R.M., Motoryna, T.M., 2001.Systema natsionalnykh rakhunkiv: navch. posibnyk.Kyiv: KNEU, p. 336.
24. Plyishevskiy, B., 2014. Teoreticheskie istoki SNS: osnovnyie etapy iformirovaniyaee printsipov i metodologi. *Ekonomist,* 6, pp. 37-48.
25. Ryabushkin, B.T., 1969. Sistema natsionalnyih schetov v zarubezhnoy statistike. Moskva: Statistika, p. 179.
26. Ryabushkin, B.T., 2002. Natsionalnyie scheta i ekonomicheskie balansyi. Moskva: Finansyi i statistika, p. 256
27. Kovalenko, Yu.M., 2013. Instytualizatsiia finansovoho sektoru ekonomiky: monohrafiia: Nats. un-t derzh. podatk. Sluzhby Ukrainy. Irpin: Nats. un-t DPS Ukrainy, p. 606.
28. Kovalenko, Yu., 2015. Finansovyiy sektor v finansovoy sisteme ekonomiki: teoreticheskiy aspekt. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*, Vyp. 6, pp. 35-42. http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/171-6/7
29. Yefymenko, T.I., Yermoshenko, M.M.(red.), 2014. Finansy instytutsiinykh sektoriv ekonomiky Ukrainy. Kyiv: DNNU "Akad. fin. upravlinnia", p. 584.
30. Riazanova, N.S., Fedosov, V.M., 2017. Finansove rakhivnytstvo yak informatsiino-infrastrukturna pidsystema suchasnoi makroekonomiky. *Finansy Ukrainy*, 1, pp. 26-51.
31. United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Cooperation and Development, World Bank. (2009). System of National Accounts 2008. New York, pp. 662. Available at: http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf.
32. Kuznets, S., 1934. National Income, 1929-1932. New York: National Bureau of Economic Research, Bulletin 49, pp. 1-12. Available at:http://www.nber.org/chapters/c2258.
33. United Nations, European Commission, International Monetary Fund, Organisation for Economic Cooperation and Development, World Bank. (1993). System of National Accounts 1993. Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C., pp. 814. Available at: http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1993sna.pdf.
34. United Nations Statistics Division. Available at:https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/hsna.asp.
35. Keynes, J.M., 1936. The General Theory of Employment, Interest, and Money. London: Palgrave Macmillan, p.470.
36. Keynes, J.M., 1940. How to Pay for the War: A Radical Plan for the Chancellor of the Exchequer. Macmillan, London, p. 88.
37. Stone, R., League of Nations. Committee of Statistical Experts. 1947. Measurement of National Income and the Construction of Social Accounts: Report of the Sub-committee on National Income Statistics of the League of Nations Committee of Statistical Experts. United Nations, Geneva. Studies and Reports on Statistical Methods, no. 7, p. 116. Available at: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1947NAreport.pdf.
38. United Nations Economic and Social Council. 1952. A System of National Accounts (Memorandum prepared by the Secretary-General on the Report of the Committee of National Income Experts): Item 9 of the provisional agenda of the Seventh session of Statistical Commission. New York, 12 November 1952. Available at:https://unstats.un.org/unsd/statcom/7th-session/documents/doc53/1953-147-NationalAccounts-E.pdf.
39. United Nations. Department of Economic Affairs. Statistical Office. 1953. A System of National Accounts and Supporting Tables. Studies in Methods, Series F, No. 2.UN, New York. Available at: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1953sna.pdf
40. United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Statistical Office. 1968. A System of National Accounts. Studies in Methods, Series F, No. 2, Rev. 3. UN, New York. Available at: https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1968sna.pdf.
41. Financial Stability Board, International Monetary Fund. 2009.The Financial Crisis and Information Gaps: Report to the G-20 Finance Ministers and Central Bank Governors. IMF Staff and the FSB Secretariat, October 29, 2009. Available at: http://www.imf.org/external/np/g20/pdf/102909.pdf.
42. UNECE/OECD/Eurostat, 2008. Report on measuring sustainable development: statistics for sustainable development, commonalities between current practice and theory. Working Paper ECE/CES/2008/29. Available at: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/2008/29.e.pdf.
43. Stiglitz, J.E., Sen, A., Fitoussi, J.-P., 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Available at: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/118025/118123/Fitoussi+Commission+report.
44. Van de Ven, P., 2014. Vnedrenie SNS 2008 i osnovnye vyzovy budushhego razvitija nacional'nyh schetov. Available at: http://www.cisstat.com/sna2008/Peter%20van%20de%20Ven%20The%20Implementation%20of%20the%202008%20SNA%20and%20the%20Main%20Challenges_rus.pdf.
45. International Monetary Fund., 2008. Monetary and financial statistics: compilation guide. Washington, D.C. Available at: https://www.imf.org/external/pubs/ft/mfs/manual/rus/mfsmr.pdf.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 4(193): 21-25
УДК 330.33.36
JEL classification: 032
DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/3

Н. Ігнатович, канд. екон наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

У статті досліджується вплив реформування економіки на процес її модернізації та можливості просування до постіндустріального суспільства в Україні. Розглянуто особливості модернізації західної економіки та відмінності між факторами і мотиваціями економічних перетворень в українській і західній економіках. Висвітлена необхідність неоіндустріалізації економіки України. Проаналізовано причини негативних результатів економічних реформ в Україні, визначено умови їх подолання.

Ключові слова: реформування економіки, модернізація економіки, постіндустріальне суспільство, мотивація економічної людини, постекономічна людина, неоіндустріалізація економіки.

Постановка проблеми. Проведення модернізації вітчизняної економіки належить до найважливіших завдань її сучасного розвитку. Розв'язання цього нагального завдання можливе на складному і тривалому шляху переходу до постіндустріального суспільства, до притаманних йому економіки знань та наукомісткого розвитку. Процес ринкового реформування вітчизняної економіки, який розпочався ще на межі 80 – 90-х років минулого століття, мав на меті створити умови для розгортання підприємницької ініціативи як важливої рушійної сили модернізації, спроможної подолати технологічне відставання національної економіки від економіки розвинутих країн, здійснити інноваційний прорив до сучасних технологічних укладів. На той час стало цілком зрозумілим, що директивно-планова економіка, на базі якої була здійснена індустріалізація радянської економіки у 30-х роках минулого століття, є непридатною для вирішення завдань переходу до постіндустріального суспільства. Модель форсованої модернізації мобілізаційного типу, яка забезпечила прискорену трансформацію аграрної економіки в індустріальну в екстремальних умовах вкрай обмежених ресурсів і часу

© Ігнатович Н., 2017